

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

TARİH

DURAKLAMA DÖNEMİ (17.YY)

Başlangıç: Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümü (1579)

Bitiş: Karlofça Antlaşması (1699)

Dönemin Genel Özellikleri

- 1) Osmanlı Devleti bu dönemde fetih politikasına devam etmiştir.
- 2) Osmanlı Devleti'nin mücadele ettiği devletler Venedik + Avusturya + Rusya + İran + Lehistan
- 3) Doğu'da (Ferhat Paşa Antlaşması / İran ile) ve Batı'da (Bucaş Antlaşması / Lehistan ile) en geniş sınırlara ulaşıldı.
- 4) İç isyanlar ve merkezi otoritenin bozulması
- 5) Devletin yükselme dönemindeki gücüne ulaşmak istemesi için ıslahatlar yapması

Duraklamanın Sebepleri

I) İç Sebepler

A) Devlet Yönetiminin Bozulması

- I. Ahmet döneminde “Ekber ve Erşad” sisteminin getirilmesi ile hanedan içinden en yaşlı ve en akıllı kişinin padişah olması.
- Kafes usulü ile şehzadelerin sancaklara gönderilmesi usulünün kaldırılması.

Yorum: Böyle bir durum çocuk yaşta ve tecrübesiz padişahların başa geçmesine, valide sultanların devleti yönetmesine neden oldu.

- Yöneticilerin yetersiz olması, rüşvet ve iltimasın yaygınlaşması.

B) Ekonominin Bozulması

- Saray masraflarının artması,
- Uzun süren savaşlar ve savaş harcamalarının artması,
- Tımar sisteminin bozulması,
- Kapitülasyonların yaygınlaşması,
- Coğrafi keşifler ve Osmanlı akçesinin değer kaybetmesi.

C) Ordu Alanındaki Bozulmalar

- Yeniçeri yasasının (Kanun-u Kadim) ihlal edilmesi,
- Yeniçeri ocağına çok sayıda yeniçeri alınması,
- Yeniçerilerin askerlik dışında meslekler ile ilgilenmesi,
- Tımar sisteminin bozulması, tımarlı sipahi sayısının azalması,
- Donanmanın zayıflaması.

D) Eğitim Alanındaki Bozulmalar

- Osmanlı Duraklama Dönemi'nde, eğitim alanında medreseler pozitif bilimlerden uzaklaşarak tamamen dini eğitimin verildiği kurumlar haline gelmiştir.
- Beşik ulemalığı uygulaması görülmüştür. (Ulema çocuklarının da ulema olarak kabul edilmesi)

Yorum: Bu durum Osmanlı Devleti'nde bilimsel anlamdaki gelişmelerin önünü kapatmıştır.

2) Dış Sebepler

- Osmanlı Devleti'nin doğal sınırlara ulaşması,
- Güçlü merkezi krallıklarla mücadele edilmesi,
- Avrupa'daki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin takip edilmemesi,
- Coğrafi keşifler ve ticaret yollarının yön değiştirmesi,
- Osmanlı Devleti'ne karşı Haçlı ittifaklarının kurulması.

17. yy. İç İsyanları

Temel sebep: Merkezi otoritenin bozulması

Bastırmada kullanılan yöntem: Baskı ve şiddet

a) İstanbul İsyanları (Yeniçeri İsyanları)

Nitelik: Askeri

Sebep: Ekonomik

- Yeniçerilerin ulufe adı verilen maaşlarını ayarı düşük akçeyle almaları ya da hiç alamamaları,
- Yeniçerilerin devlet içinde güçlerinin artması,
- Devşirme kökenli devlet adamlarının ve ulemanın kendi çıkarları doğrultusunda yeniçerileri kullanması.

En Önemli Yeniçeri İsyanları:

- ✓ II. Osman'ın öldürülmesi (Yeniçeri ocağını kaldırmak istemesi sonucu).
- ✓ IV. Mehmet döneminde Vakay-i Vakvakiye (Çınar Olayı).

Sonuç

- Yeniçerilerin yönetimdeki etkinliklerinin artmasına neden oldu.
- “Ocak devlet içindir.” anlayışı yerini “Devlet ocak içindir.” anlayışına bıraktı.
- Devlet otoritesi sarsıldı.

UYARI: İstanbul İsyanları devletin rejimini değiştirmeye yönelik değil sadece padişah ve bazı devlet adamlarına karşı gerçekleşmiştir.

b) Celali İsyancıları (Anadolu İsyancıları)

Nedenleri

- 1) Merkezdeki bozulmaların eyaletlere yansıması,
- 2) Avusturya ve İran ile yapılan savaşların uzaması,
- 3) Ağır vergiler sonucu halkın toprağını bırakarak çiftbozan olması,
- 4) Tımar sisteminin bozulması,
- 5) Nüfus ve buna bağlı olarak işsizliğin artması,
- 6) Rüşvet ve adam kayırma.

Özellikleri

- Anadolu'da ortaya çıkmıştır.
- Ayaklanmaların bastırılmasında devlet baskı ve şiddete dayalı politika izlemiştir.
- Bu ayaklanmalar devlet otoritesinin zayıfladığının kanıtıdır.

UYARI: İlk Celali isyanı I. Selim (Yavuz) döneminde Tokat'ta Bozoklu Celal tarafından çıkarılmıştır. Bu nedenle benzer nedenlerle Anadolu'da çıkan isyanlara Celali İsyanları denir.

17. yy. 'da Çıkan Celali İsyanları'nın (Karayazıcı, Deli Hasan, Canbolatoğlu) Sonuçları :

- Halkın devlete olan güveni azaldı.
- Anadolu'da ekonomik hayat durgunlaştı, üretim geriledi.
- “Büyük Kaçgun“ denilen, köyden kente göçler başladı.
- Anadolu'da can ve mal güvenliği kalmadı.
- Devlet toprağını bırakıp giden köylüye “çiftbozan” uygulaması getirdi.

c) Eyalet İsyânları

Devlet otoritesinin sarsılmasından dolayı Erdel, Eflak – Boğdan gibi bağılı beyliklerle, Yemen, Bağdat, Basra ve Trablusgarp gibi uzak eyaletlerde çıkan isyanlardır.

UYARI: Eyalet isyanlarında milliyetçilik anlayışının etkisi yoktur. Osmanlı Devleti'nde milliyetçilik anlayışının etkisi ile çıkan isyanlar 19. yy isyanlarıdır.

Duraklama Dönemi (17. yy) Islahatları

Özellikleri

- 17. yy ıslahatları devlet politikası olarak benimsenmemiştir. Islahatlar kişiseldir.
- Bazı devlet adamları ve padişahların ömürleri ile sınırlı kalmıştır.
- Islahatlar yüzeyseldir. Sorunların çözümü için nedenlerine inilmemiştir.
- Islahatlarda kullanılan yöntem baskı ve şiddettir. Kalıcı olmamıştır.
- Halkın desteği sağlanmamıştır.
- 17. yy ıslahatlarında Batı etkisi yoktur.

Islahatçı Padişahlar

- **I. Ahmet Dönemi:** Yönetim anlayışında değişiklik (Ekber ve Erşad sistemi / Kafes usulü)
- **II. Osman (Genç):** Saray dışı evlilik yaparak sarayı halka açtı. Şeyhülislamın fetva dışındaki yetkilerini elinden almıştır. (İlmiye sınıfının yönetimdeki etkinliği azaltıldı.) Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmayı düşünen ilk padişahtır.
- **IV. Murat:** İstanbul'da asayiş ve güvenliği sağladı. Tütün ve içki yasağı ile gece sokağa çıkma yasağı getirdi. Anadolu'da devlet otoritesi sağlandı. Kötü gidişatın düzeltilmesi için raporlar hazırlattı. (Koçibey Risalesi)

Islahatçı Devlet Adamları

Kuyucu Murat Paşa: Kendi döneminde Celali İsyanları'nı bastırmıştır. Devlet otoritesi sağlandı. Ancak isyanlar daha sonra tekrarlandı.

Tarhuncu Ahmet Paşa: Maliye alanında düzenlemeler yapılmıştır. Saray masraflarından kısarak ilk kez denk bütçe oluşturuldu.

Köprölüler Dönemi (1656 – 1691)

1) Köprülü Mehmet Paşa: Uygun ve güvenli bir çalışma ortamı için bazı şartlar öne sürdü. Bu şartlar;

- Saraya sunacağı her teklif kabul edilecek,
 - Sadrazamlık görevine kimse karışmayacak,
 - Kendisi hakkında bir şikayet olursa savunması dinlenecek.
- ✓ Köprülü Mehmet Paşa, maliye alanında düzenlemeler yapmış ve eyalet isyanlarını bastırarak devlet otoritesini kendi döneminde sağlamıştır.

2) Köprülü Fazıl Ahmet Paşa: Askeri ve ekonomik alanda düzenlemeler yaptı. Girit'in fethini gerçekleştirmiştir.

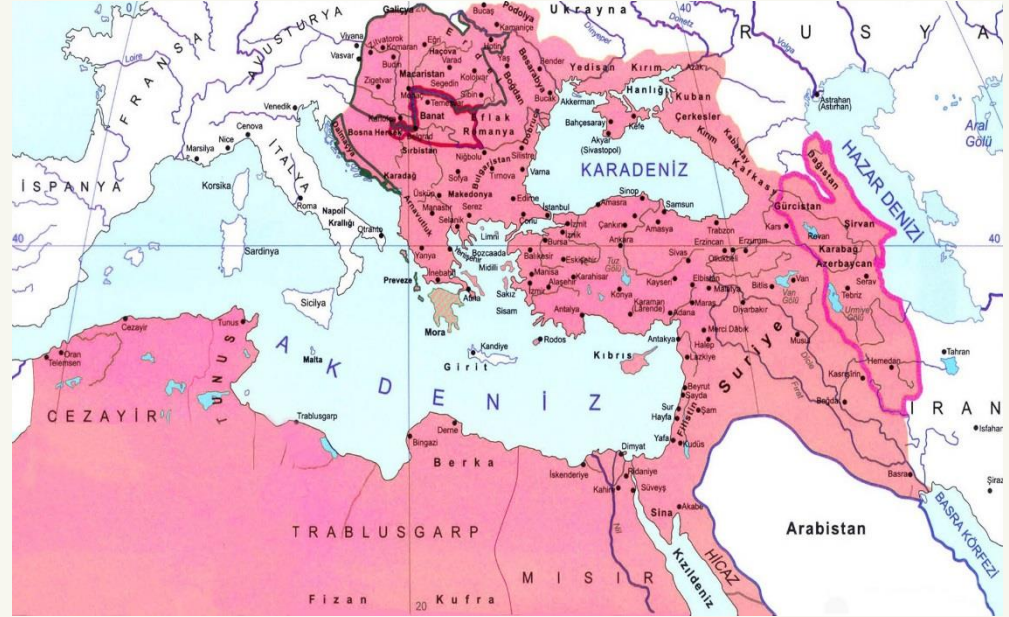
1) Osmanlı – İran Mücadelesi

Temel sebep: Kafkasya bölgesinin hakimiyeti

İran ile yapılan mücadeleler sonrasında imzalanan antlaşmalar;

a) Ferhat Paşa Antlaşması (1590)

- Osmanlı Devleti Hazar Denizi'ne kadar olan topraklara hakim oldu.
- Bu antlaşma ile doğuda en geniş sınırlara ulaşıldı.

b) Nasuh Paşa Antlaşması (1611)

- Ferhat Paşa Antlaşması ile alınan yerler İran'a geri verildi.
- İran, Osmanlı Devleti'ne vergi olarak 200 deve yükü ipek vermeyi kabul etti.

c) Serav Antlaşması (1618)

- Nasuh Paşa Antlaşması kabul edildi.
- Vergi maddesinde indirim yapıldı.

Bağdat Seferi (IV. Murat Dönemi)

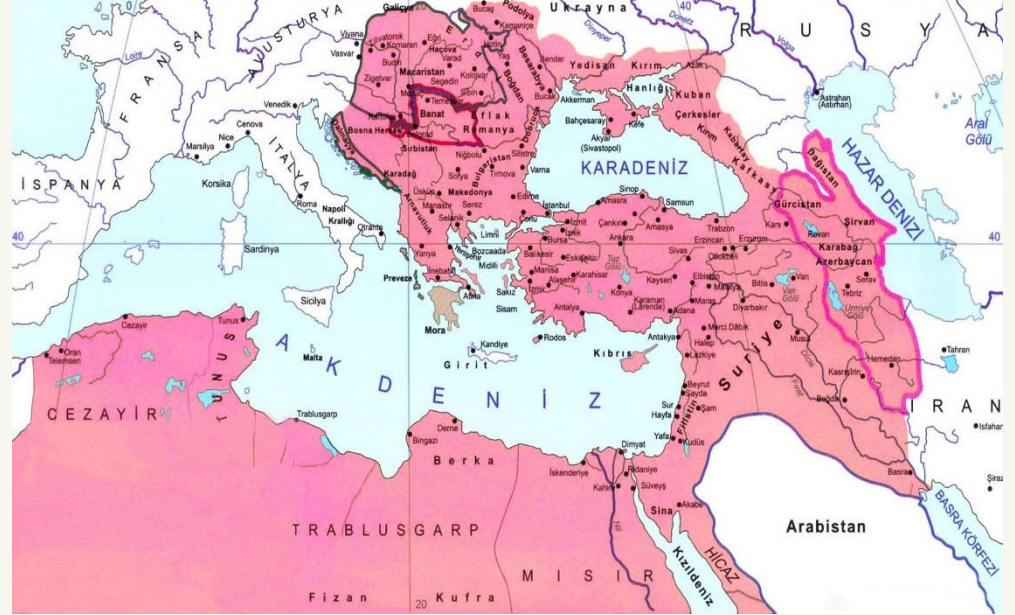
Sebepe: İran'ın Bağdat'ı işgali

Sonuç: Osmanlı Bağdat'ı geri aldı.

Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639)

- Bağdat ve civarının Osmanlı Devleti'ne ait olduğu kabul edildi.
- Revan ve Azerbaycan İran'a bırakıldı.
- Zağros Dağları iki ülke arasında sınır kabul edildi.

Önemi: Günümüz Türkiye / İran sınırının belirlendiği antlaşmadır.

2-) Osmanlı – Lehistan Mücadelesi

Temel sebep: Erdel, Boğdan ve Ukrayna Kazakları

a) Hotin Seferi: Lehistan'ın Boğdan'a saldırması üzerine II. Osman döneminde gerçekleşen seferdir. Hotin Kalesi kuşatıldı; ancak yeniçerilerin disiplinsiz ve düzensiz davranışları nedeniyle kuşatma yarıda kesildi.

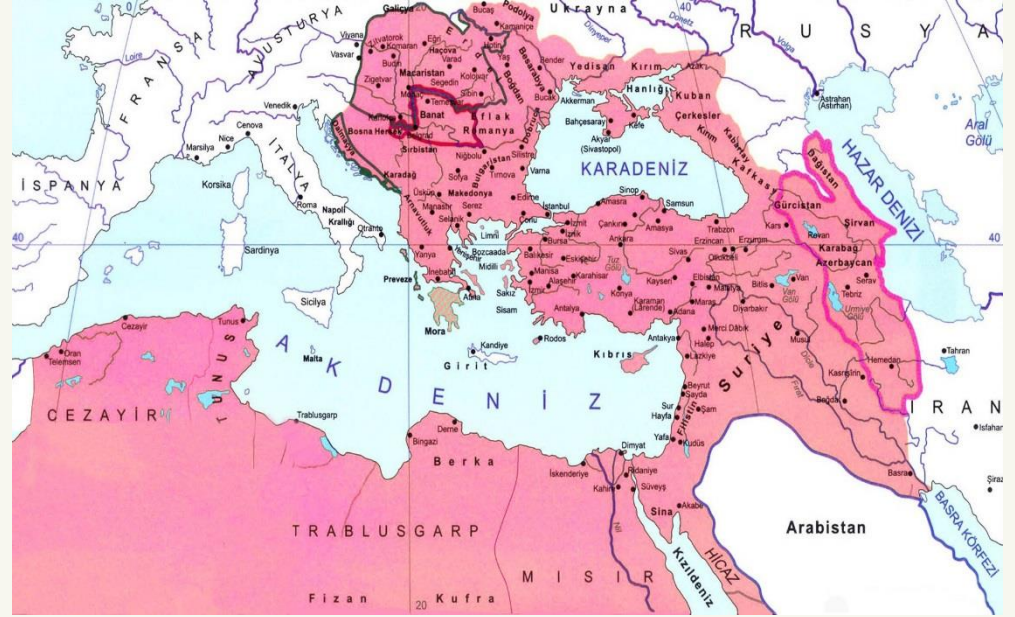
Sonuç: 1621 Hotin Antlaşması imzalandı. Buna göre,

- Boğdan, Osmanlı Devleti'nde kaldı.
- Lehistan, Osmanlı Devleti'ne vergi vermeyi kabul etti.
- ✓ Sefer dönüşü yeniçeri ocağını kaldırmayı düşünen II. Osman yeniçeriler tarafından öldürüldü.

b) IV. Mehmet döneminde Lehistan'ın Ukrayna kazaklarına saldırması sonucu Lehistan üzerine sefere çıkıldı.

Sonuç: 1676 Bucaş Antlaşması (Podolya Bölgesi Osmanlı Devletine bırakıldı.)

Önemi: Osmanlı Devleti Batı'da en geniş sınırlara ulaştı.

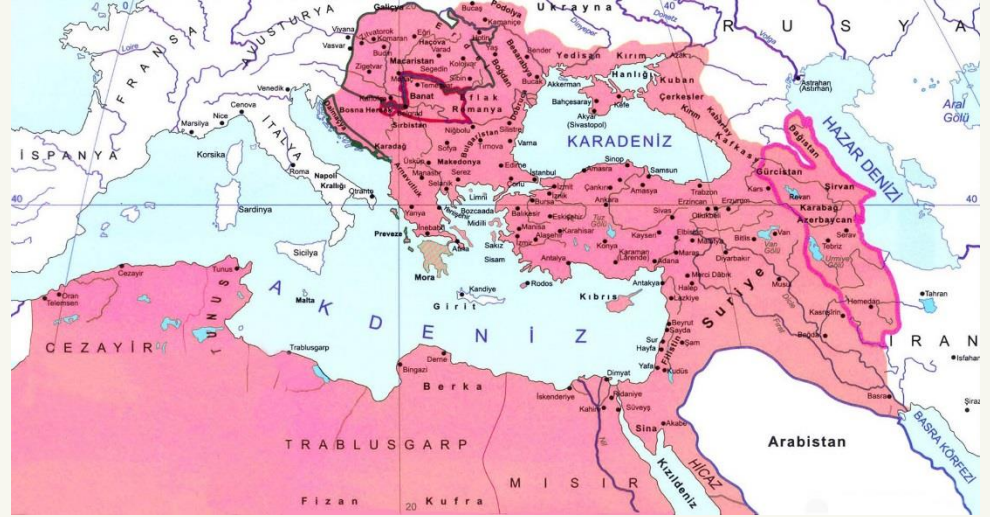
3-) Osmanlı – Venedik Mücadelesi

Temel sebep: Denizlerde üstünlük kurmak ve iki devletin deniz ticaretini kendi lehine çevirmek istemesi

Girit Kuşatması (1645 – 1669)

Sebeb

- Venediklilerin elinde olan Girit Adası'nın Osmanlı'nın Doğu Akdeniz egemenliğine gölge düşürmesi
- Stratejik açıdan önemli olması
- Osmanlı'nın Akdeniz ticaretinin zarar görmesi
- Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika ile olan ilişkisini engellemesi

NOT: I. İbrahim döneminde başlayan kuşatma IV. Mehmet döneminde sonuçlandı. Girit kesin olarak Köprülü Fazıl Ahmet Paşa sadrazamlığı döneminde kuşatıldı.

- ✓ Girit'in alınması Osmanlı Devleti'nin Akdeniz ve Ege'deki hakimiyetini güçlendirdi. Kuşatmanın 24 yıl sürmesi Osmanlı donanmasının eski gücünde olmadığına göstergesidir.

4) Osmanlı – Rusya Mücadelesi

Sebeup: Rusya'nın sınırlarını genişletmek için Ukrayna'daki Çehrin Kalesi'ne saldırması

Sonuç: Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Çehrin Kalesi'ni Osmanlı topraklarına kattı.

Bahçesaray Antlaşması (1681)

Dinyeper Nehri'nin sağındaki topraklar Osmanlı'ya verilirken, Kiev şehri Rusya'da kaldı.

Önemi: Osmanlı ve Rusya arasındaki ilk resmi antlaşmadır.

5-) Osmanlı – Avusturya Mücadelesi

Temel sebep: Sınır anlaşmazlığı

- 1593'te başlayan savaşlarda Osmanlı Devleti, Eğri Kalesi'ni ele geçirdi.
- III. Mehmet döneminde Haçova Meydan Savaşı'nda Avusturya ordusu bozguna uğratıldı(1596), Kanije Kalesi ele geçirildi.
- Celali İsyanları ve İran ile yapılan savaşlar nedeniyle barış antlaşması yapılmak zorunda kalınmıştır.

Zitvatoruk Antlaşması (1606)

- Osmanlı padişahı ve Avusturya arşidükü eşit kabul edildi. (Orta Avrupa siyasi üstünlüğü kaybedildi.)
- Eğri, Kanije ve Estergon kaleleri Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.
- Avusturya her yıl ödediği vergiyi kaldırdı.
- 1662'de Avusturya'nın Erdel'e saldırması ile Osmanlı – Avusturya savaşları yeniden başladı.
- Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın Uyvar Kalesi'ni almasıyla Vasvar Antlaşması yapıldı. (1664)

UYARI

- Vasvar Antlaşması ile Uyvar ve Neograd kaleleri Osmanlı'da kalmıştır.
- Erdel'in Osmanlı hakimiyetinde olduğu kabul edilmiştir.
- Avusturya, Osmanlı Devleti'ne vergi ödemeyi kabul etmiştir.

II. Viyana Kuşatması (1683)

Sebep: Avusturya'nın Macaristan'a saldırması.

Bunun üzerine gerçekleşen Viyana Kuşatması başarısızlıkla sonuçlandı.

Başarısızlığın Nedenleri

- Kuşatmanın uzun sürmesi ile Avusturya'ya Avrupa'dan yardım gelmesi,
- Osmanlı'nın Lehistan ve Alman kuvvetlerinin iki ateşi arasında kalması,
- Şehrin savunmaya elverişli olması,
- Kırım kuvvetlerinin Leh ordularını engelleyememesi,
- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın askeri hatalar yapması.

UYARI: Osmanlı'nın Viyana kuşatmasında başarısız olması Avrupa devletlerinin Osmanlı'ya karşı birleşmesine zemin hazırladı.

- Papa'nın öncülüğünde Kutsal İttifak kuruldu. (Venedik + Avusturya + Rusya + Lehistan + Malta)
- Avrupa devletleri II. Kosova Savaşı'ndan itibaren ilk kez Osmanlı'ya karşı Haçlı ittifakı kurdular.
- 16 yıl süren savaşlarda Osmanlı yenilmiştir.
- II. Mustafa, Osmanlı ordusu başında sefere çıkan son padişah olmuştur.

Sonuç: 1699 Karlofça Antlaşması imzalandı.

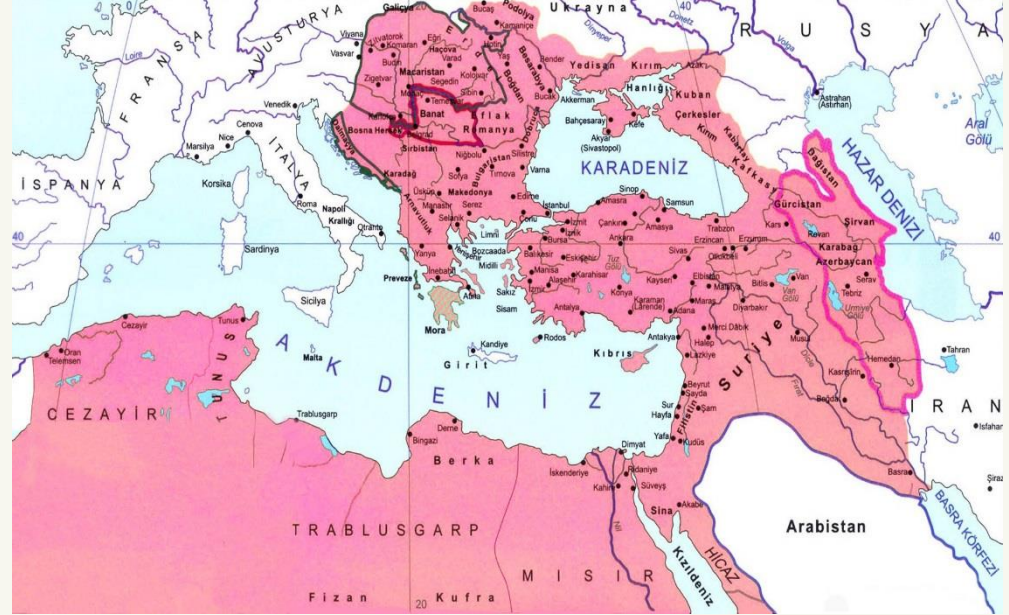
Karlofça Antlaşması

Aracı olan devletler: İngiltere ve Hollanda
Garantör devlet : Avusturya

Buna göre,

- Temeşvar ve Banat Yaylası hariç Macaristan ve Erdel Avusturya'ya,
- Dalmaçya kıyıları ve Mora Yarımadası Venedik'e,
- Ukrayna ve Podolya Lehistan'a bırakıldı.
- Antlaşma 25 yıl geçerliliğini koruyacaktı.

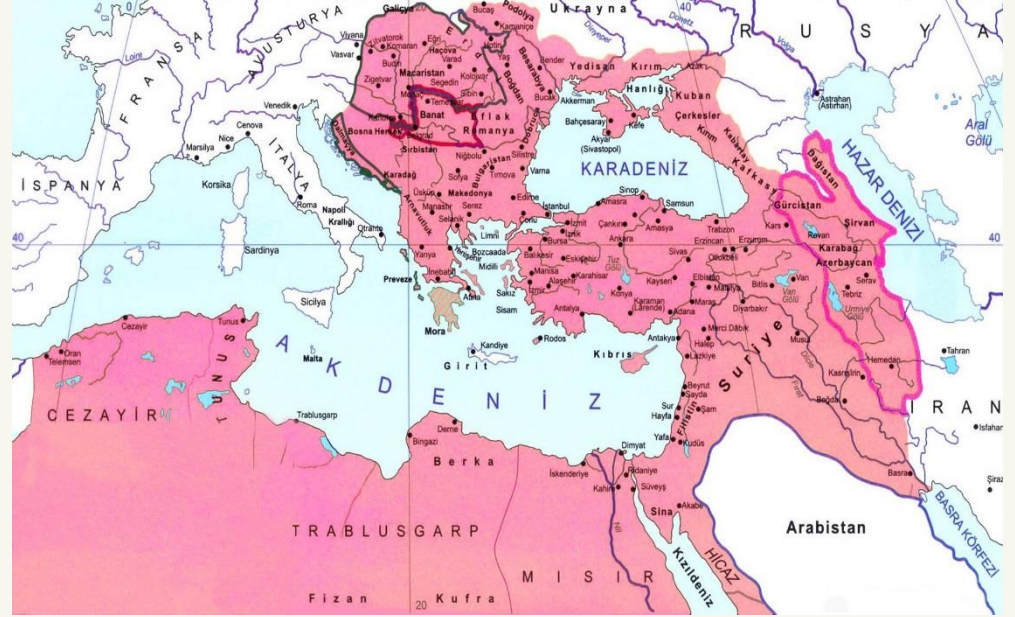
NOT: Osmanlı Devleti Karlofça ile ilk kez önemli ölçüde toprak kaybetmiştir. Osmanlı Devleti Avrupa karşısında geri çekilmeye başladı. (1921 Sakarya Savaşı'na kadar)

İstanbul Antlaşması (1700)

Osmanlı Devleti – Rusya

- Azak Kalesi Rusya'ya bırakılacak. (Rusya Karadeniz'e inme fırsatı yakaladı.)
- Rusya İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecek. (Rusya Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışabilme hakkı elde etmiştir.)
- Osmanlı Devleti Gerileme Devri'ne girdi.

ÖRNEK

XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde ekonomik durumun bozulması ve merkezi yönetimin zayıflamasına paralel olarak aşağıdakilerin hangisinde azalma olduğu savunulabilir?

- A) Vergi miktarı
- B) Ayanların nüfuzu
- C) Tımarlı sipahi sayısı
- D) Padişah değişikliği
- E) Yeniçerilerin baskısı

2008 ÖSS

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi Celali İsyancıları'nın nedenlerinden biri değildir?

- A) İltizam sisteminin kaldırılması
- B) Halkın ödeme gücünün azalması
- C) Savaşların uzun sürmesi ve başarısız olması
- D) Halkın devlete olan güven ve bağlılığının azalması
- E) Yüksek oranda vergi ödemek zorunda kalan köylünün toprağını bırakmak zorunda kalması

2008 ÖSS

ÖRNEK

Osmanlı İmparatorluğu'nda, Celali Ayaklanmaları'nın bastırılması için asi şeflerinin bazıları öldürülmüş, bazılarına yüksek rütbeler verilerek onların devlete bağlılıkları sağlanmaya çalışılmıştır. Böyle bir tutumun,

- I. benzer ayaklanmaların çıkması
- II. köklü ıslahata gereksinim artması
- III. ülkeyi yönetmenin kolaylaşması

durumlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I, II ve III

2005 ÖSS

ÖRNEK

Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan topraklar, devletin kuruluşundan XVII. yüzyılın sonlarına kadar artmıştır. Bu bilgiye dayanarak Osmanlı ülkesinde,

- I. Gelir ve giderlerin miktarı değişmiştir.
- II. Merkezi otoritenin sağlanması kolaylaşmıştır.
- III. Sınırları yeniden belirlenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve III E) II ve III

2003 ÖSS

ÖRNEK

Osmanlı Devleti'nde,

- I. Şehzadelerin, devlet yönetiminde deneyim kazanmaları için sancaklara gönderilmesi
- II. Padişah IV. Mehmet'in ayaklanan sipahiler ve yeniçerilerin isteklerini yerine getirmesi
- III. Avusturya ve İran savaşlarının uzaması

gelişmelerinden hangilerinin halkın devlete olan güveninin sarsılmasına yol açtığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

2002 ÖSS